

متن پرسش

با سلام خدمت استاد ارجمند: آیا حضرت‌عالی قایل به عقب‌گرد و انحطاط در مسیر تاریخ هستید؟ اگر قایل هستید این موضوع با مبانی فلسفی ما که جهان را رو به جلو و تکامل می‌داند چگونه قابل جمع است؟ و اگر قایل نیستید دوره‌هایی را که بشریت به ظلم و فساد عمومی مبتلا می‌شود را چگونه در فرایند رو به جلوی تاریخ توجیه می‌کنید؟ آیا می‌شود تفسیری غیر از انحطاط و عقب‌گرد برای دوره‌های هبوط در تاریخ ارائه داد؟ ضمناً اگر منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر به ذهن شریفتان می‌آید معرفی بفرمایید.

متن پاسخ

باسمه‌تعالی: سلام علیکم: غرب با خطی‌دانستن تاریخ می‌خواهد بگوید تاریخ به این معنا همواره در حال تکامل است که امروز به تمدن غربی رسیده است و تمدن غربی کامل‌ترین تمدن است. مرحوم شهید مطهری در «فلسفه‌ی تاریخ» چنین برداشتی را مردود می‌شمارند زیرا در این‌جا تکامل انسان‌ها را به‌جای تکامل تاریخ قرار دادند و می‌خواهند بگویند انسان غربی کامل‌ترین انسان است. در حالی‌که به‌گفته‌ی مرحوم شهید مطهری، اولین انسان در تاریخ یعنی حضرت آدم «علیه‌السلام» پیامبر بوده است و مسلم‌امروز ما با کامل‌ترین انسان‌ها روبه‌رو نیستیم. آری! به یک معنا تاریخ رو به تکامل است از آن‌جهت که مسیر هدایت انسان‌ها از طریق انبیاء رو به تکامل بوده است و می‌توان گفت ظرفیت تعالی همه‌جانبه روز به روز بیشتر فراهم شده است، ولی این ربطی به تک‌تک انسان‌ها ندارد. موفق باشید